

4. Данилюк Н. О. Концепт «Україна» в мові української народної пісні. *Науковий вісник. Філологія*. 2006. № 7. С. 292–297.
5. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : Монографія. Вид. 3-тє, виправл. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 294 с.
6. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Ментальний вимір української цивілізації. Київ : Генеза, 2017. 560 с.
7. Корольова Н. О. Мова як засіб відображення національної ментальності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2017. № 3(52). С. 36–41.
8. Семергей Н. В. Трансформація традиційної ментальності українців у другій половині XIX – першій третині XX ст.: новітня історіографія. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки*. 2019. Том 30 (69), № 4. С. 161–166.
9. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови : посібник. М-во освіти і науки України, Луган. Нац. Пед. Ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ : Альма-матер, 2005. 399 с.
10. Фразеологічний словник української мови. / Уклад. В. М. Білоноженка та ін. К. : Наук. думка, 1999. 984 с.
11. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика: навчальний посібник для студентів факультету української філології. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с.

УДК 811.161.2'373.611

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.12>

МОРФЕМНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ ОЦІННИХ АПЕЛЯТИВІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСІБ У РОМАНІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «АПТЕКАР»

MORPHEMIC METHODS OF WORD FORMATION OF EVALUATIVE APPEALS FOR DESIGNATION OF PERSONS IN YURIY VINNYCHUK'S NOVEL "APOTHECARY"

Корольова В.В.,

orcid.org/0000-0002-7482-0517

доктор філологічних наук, професор,
завідувачка кафедри української мови

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

У статті досліджено використані в романі Юрія Винничука «Аптекарь» оцінні найменування осіб, утворені морфемним способом. Проаналізовано структурні типи похідних оцінних дериватів та причини виникнення оцінності. Оцінну семантику найменувань осіб пов'язуємо передусім з особливостями суфіксів, що утворюють аугментативи та демінутиви. Семантику емоційно-оцінних суфіксів, позбавлених параметричної ознаки, пояснюємо семантичним типом твірної основи й контекстом, що актуалізує емоційну сему в полісемантичному морфі. Похідні назви осіб з негативною оцінністю визначено як засоби категоризації непередикатної семантико-синтаксичної функції суб'єкта стану, що характеризує осіб за їх зовнішніми або внутрішніми ознаками та наявністю негативного оцінного значення. Проілюстровано розмежування параметрично-оцінних та емоційно-оцінних суфіксів в оцінних апелятивах, доведено ширшу семантичну валентність мейоративних суфіксів порівняно з пейоративними. Демінутивно-мейоративні суфікси в похідних назвах осіб вносять у семантику слова певний ступінь суб'єктивної оцінки, а сема «зменшеність» перебуває на периферії значення або відсутня загалом.

Схарактеризовано складання як продуктивний спосіб творення аксіологічних найменувань осіб з яскравою репрезентацією оцінної семантики, подано класифікацію оцінних композитів-назв осіб за характером мотивації. Виникнення оцінності в дериватах, що утворилися за допомогою композиції, пояснено аксіологічним знаком у семантиці одного з компонентів, що складають композит, або компресією фразеологічних одиниць. Особливістю досліджуваного роману визначено активне залучення похідних оцінних найменувань осіб до нагромадження однорідних рядів, що сприяє відтворенню художнього тексту в кліповому режимі. Зроблено висновок про відсутність у романі Юрія Винничука «Аптекарь» індивідуально-авторських рис й оказіональних дериватів серед оцінних назв осіб, творення яких оприявлює всі сучасні тенденції українського словотворення.

Ключові слова: оцінний дериват, афіксальне словотворення, композит, юкстапозит, оцінність.

The article examines the appraisal names of personages, formed by the morphemic method, used in the novel «Apothecary» by Yuriy Vynnychuk. The structural types of derived appraisal derivatives and the causes of appraisal are analyzed. We connect the appraisal semantics of personages' names primarily with the features of suffixes that form augmentatives and diminutives. Derived personages' names with a negative appraisal are defined as means of categorization of the non-predicated semantic-syntactic function of the subject of the state, which characterizes the personages according

to their external or internal features and the presence of a negative appraisal value. The distinction between parametric-appraisal and emotional-appraisal suffixes in appraisal appellants is illustrated, the broader semantic valence of meiorative suffixes compared to peiorative ones is proved. Diminutive-meiorative suffixes in the derived personages' names contribute a certain degree of subjective appraisal into the semantics of the word, and this «diminution» is on the periphery of the meaning or is absent altogether.

The addition is characterized as a productive way of creating axiological naming of personages with a clear representation of the estimated semantics. The origin of appraisal in derivatives, which was hidden behind the additional composition, is explained by the axiological sign of the semantics of one of the components that make up the composite, or by the compression of phraseological units.

It is concluded that there are no individual-author features and occasional derivatives in the novel by Yurii Vynnychuk «The Apothecary» among the estimable names of persons whose creation manifests all modern trends of Ukrainian word formation.

Key words: appraisal derivative, affixal word formation, composite, juxtaposition, appraisal.

Постановка проблеми. Для вияву найтонших людських почуттів та оцінок українська мова має багату систему словотвірних засобів, що постають формальними показниками експресивності. Похідні основи морфологічно мотивованих експресивів семантично ширші, ніж твірні, оскільки вони збагачені оцінними семами за збереження денотативних і первинних експресивних. Вивченню експресивного словотвору української мови присвячені праці Н. Бойко, К. Городенської, І. Ковалика, Л. Родніної, Г. Сагач та інших мовознавців. Питання словотвірних способів вираження категорії оцінки торкалися у своїх дослідженнях Т. Вільчинська, Л. Летюча, Л. Шутак, при цьому основну увагу науковців було зосереджено на аналізі оцінних суфіксів, на характеристиці їхньої продуктивності.

Актуальність пропонованої наукової розвідки, що відповідає важливим антропоцентричним тенденціям сучасного мовознавства, визначено потребою докладного лінгвістичного дослідження словотвірних характеристик іменників-назв осіб як засобів реалізації категорії оцінки, визначення ідіостилістичних особливостей їхнього творення й уживання. Доцільним є аналіз специфіки оцінних найменувань осіб на матеріалі художніх творів окремих авторів, зокрема Юрія Винничука, що дасть змогу простежити кореляцію загальномовних тенденцій творення цих назв й індивідуально-авторських стильових особливостей певного художнього твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку І. Ковалика, дериваційна категорія назв осіб в українській мові належить до найбагатших щодо структурно-мотиваційних характеристик і багатогранності ономазіологічних типів [8, с. 26]. Вторинні номінації осіб з оцінним значенням привертають увагу дослідників своєю варіативністю та оригінальністю. Ця група лексики відбиває емоційний стан мовця, ставлення до об'єкта мовлення, характеризує його за певною ознакою чи характеристикою, а також може бути засобом впливу на нього.

У лінгвістичних працях останніх років аналіз оцінних найменувань осіб відбувався за різноманітними параметрами, зупинімося на найосновніших. Актуальним є дослідження словотвірних особливостей утворення фемінітивів, зокрема й оцінних, ужитих у різних дискурсах, їхня стилістична характеристика (А. Архангельська [1], М. Брус [3], М. Навальна [10] та ін.).

Окремі наукові розвідки присвячено вивченню оказіональних найменувань осіб у межах художнього дискурсу (Л. Кислюк [6], І. Лоцинова [9], Ю. Чорна [15] та ін.). У дослідженнях Л. Павленко [12], Т. Вільчинської [5] проаналізовано особливості оцінних найменувань в окремих творах українських письменників для з'ясування особливостей авторського художнього стилю.

Отже, вторинна номінація осіб дає змогу розкрити словотвірний потенціал мови, її динамічність і поліфункційність. Лексеми, що складають цю групу, об'єднують наявний компонент оцінної характеристики особи.

Постановка завдання. Основним завданням у межах нашого дослідження було виявити подібні лексеми в романі «Аптекарь» Юрія Винничука, подати їхню систематизацію за словотвірною характеристикою, виявити індивідуально-авторські особливості. Безумовно, лексичний склад художнього твору завжди пов'язаний з його тематикою. Події роману відбуваються в 1646–1648 роках переважно у Львові. Історичне тло уміло використане для зображення життя реальних і вигаданих персонажів, для відбиття свого ставлення до яких автор активно використовує оцінні найменування. «Роман наче вдало зміксований пиріг має добре змішану основу – сюжет (який не має сенсу переповідати, бо на ньому усе тримається, який же пиріг без основи), і смачну начинку – із цікавими героями, описами Львова, відьомськими рецептами, ліками із трупів», – таку характеристику творові дають сучасні критики [13]. Отже, актуальним вважаємо словотвірний аналіз оцінних назв осіб – героїв цього роману.

Виклад основного матеріалу. Оцінна семантика українського іменника пов'язується передусім з особливостями суфіксів, що утворюють аугментативи та демінутиви. На сьогодні аугментативи тлумачать як слова, що виражають значення збільшення й нерідко мають відтінки негативної оцінки, зневажливості, згрубілості, розмовної стилістичної забарвленості. Аугментативи протиставлені демінутивам – словам, що виражають значення зменшення та переважно мають відтінки позитивної оцінки, пестливості (рідше негативної оцінки й зневажливості). Сучасні мовознавці розрізняють такі різновиди оцінних суфіксів: параметрично-оцінні, тобто демінутиви й аугментативи, та емоційно-оцінні, тобто емотиви, серед яких виділяють гіпокористики та пейоративи. Параметрично-оцінні афікси поєднують значення об'єктивної кількості та оцінний компонент. Семантика емоційно-оцінних суфіксів позбавлена параметричної ознаки й полягає у вираженні емоційної оцінки суб'єктом мовлення. Розмежування цих різновидів залежить від кількох ознак:

1. Семантичний тип твірної основи. У такому разі у слів, що не мають семантичного відтінку параметричної ознаки, похідні можуть поставити лише як емотиви, напр.: *Я оце маю невеличку корчму, а корчмаркою там одна молодичка, котра поклала око на жвавого ченчика з монастиря бернардірів* [4, с. 41].

2. Контекст, завдяки якому відбувається актуалізація параметричної або емоційної семи в полісемантичному морфі. Наприклад: *Але те дівчишко – це та штука! Вона сама варила у тієї Вівді чаклунське зілля* [4, с. 105].

Первинну оцінність мотивовано твірними з нейтральною семантикою й зумовлено виникненням певної емоційної ситуації та особливостями людського сприйняття, напр.: *говорун* – від «говорити»; *купчик* – від «купець».

Категорію негативної оцінки ґрунтовано на таких основних негативних емоціях оцінної шкали, як осуд, зневага, огида, приниження, презирство, лайка, іронія, сарказм, легка посмішка тощо. Серед негативно-оцінних суфіксів виділяються дві групи: суфікси збільшеності-негативної оцінки, що одночасно зазначають збільшеність та негативну оцінку; суфікси негативної оцінки, що виконують лише пейоративну функцію [16, с. 10–11].

Негативна оцінка в похідних лексемах з оцінними суфіксами першої групи є наслідком інтенсивно виявленої ознаки, характерної для особи. Такі найменування трактують як засоби кате-

горизації непредикатної семантико-синтаксичної функції суб'єкта стану, що визначає осіб за їх характерними зовнішніми або внутрішніми ознаками та наявністю негативного оцінного значення. Проаналізуємо докладніше виявлені в романі аугментативно-пейоративні суфікси, що надають оцінності найменуванням осіб.

Високим ступенем ефективності позначено суфікс **-иськ-**, який у поєднанні з твірними основами передає несхвальну оцінку з відтінком фамільярної зневажливості, напр.: *Дрібничкові перелякані людиська, чиє лайно він вивозить за межі міста, він бачить їх наскрізь, усі їхні грішки і збочення...* [4, с. 108].

Номінації осіб із суфіксом **-ань** мають семантику негативної зовнішньої характеристики, напр.: *Ходи обідати, – сказав горбань і рушив до зграї* [4, с. 100].

Афікс **-уг- (-юг-)** характеризується різко виявленим пейоративно-оцінним значенням, приєднано до негативно оцінних основ, напр.: *Але ніхто не нарікав, бо належали вони якимсь волоцюгам, які б і так рано чи пізно сконали десь під мостом* [4, с. 184].

Деривати з суфіксом **-аг- (-яг-)** передають відтінки негативної або позитивної характеристики залежно від взаємодії суфікса з семантикою основи або контексту, напр.: *То був високий стрункий чолов'яга зі закрученими догори вусами і довгим чорним волоссям, заплетеним у дві кіски, як у лемків* [4, с. 141]. Унаслідок негармонійної семантичної взаємодії мотивувальної основи й суфікса останній повністю втрачає негативний компонент у значенні й поєднує збільшеність із фамільярною прихильністю.

Серед афіксів, що передають суб'єктивну оцінку особи й не пов'язуються з аугментативністю, виділяють багато суфіксів. Проаналізуємо зафіксовані в досліджуваному творі. Суфікс **-ун-** поєднано з прикметниковими основами й надає таким утворенням значення «носії атрибутивної ознаки», що постає негативною характеристикою особи. Наприклад: *Потім самобчімхав йому бороду й кудли, аби той не виглядав на дикуна, і доручив розчистити садок, що геть заріс бур'яном і здичавілими кущами агресту та малини* [4, с. 102]. Поєднання суфікса **-их-** з твірними основами нейтральних назв чоловічого роду актуалізують семи «несхвалення», «фамільярності», напр.: *Каспер згадав, як після чергової забави з тією мельничихою у Стрию подався до корчми* [4, с. 75].

Протилежною до пейоративної є категорія демінутивності, що має особливий статус в українській мові. Її функційне спрямування визна-

чено не лише комунікативними потребами мовця, а й експресивними та залежить від особливостей національно-психічного складу носіїв тієї чи тієї мови. Доведено, що категорія зменшеності для української мови є показовою й нормативною. У сучасному мовознавстві демінутивні суфікси за співвідношенням об'єктивної зменшеності та оцінності поділяють на три групи: а) суфікси раціональної оцінки **-ок**, **-ик** (чоловічий рід), **-к(а)** (жіночий рід), **-ц(е)** (середній рід), що є характерними виразниками значення об'єктивної зменшеності; б) суфікси раціонально-емоційної оцінки, серед яких **-ець**, **-чик**, **-к-** (чоловічий рід), **-очк-**, **-ечк-**, **-ичк-**, **-ачк-**, **-иц'** (жіночий рід), **-ечк(о)**, **-очк(о)**, **-ен'(а)** (середній рід); в) власне пестливі суфікси **-еньк-**, **-оньк-**, **-ус'**, **-ун'**. Вивчаючи функції демінутивно-мейоративних суфіксів у похідних назвах осіб, слід зазначити, що ці афікси завжди вносять у семантику слова певний ступінь суб'єктивної оцінки, а сема «зменшеність» перебуває на периферії значення або навіть відсутня загалом. Подекуди приклади ілюструють модифікацію оцінної семантики в назвах осіб додаванням пестливих суфіксів до негативно оцінних основ, напр.: *Будете дуже симпатичним упирчиком* [4, с. 108].

Серед суфіксів позитивної оцінки для утворення експресивних варіантів назв осіб в аналізованому романі використано: суфікс **-к-**, напр.: *А далі сталося так, що Головача провідало кілька богомільних черничок з метою принести йому духовну потіху* [4, с. 162]; суфікс **-ун'**, напр.: *Тоді інкуб змінив тактику: він став з'являтися красуні в образі юнака надзвичайної вроди з золотавими кучерями, в одязі багатого венеційця* [4, с. 243].

Аналізуючи структурну будову оцінних дериватів-найменувань осіб, виділяємо в аналізованому матеріалі такі словотвірні моделі:

1. Відіменникове творення, що характеризується словотвірним значенням «особа – носій предметної ознаки»; формантами цієї моделі виступають суфікси **-аг** (**-яг**): *чолов'яга* ← чоловік, **-иськ-**: *дівчисько* ← дівча, **-их-**: *мельничиха* ← мельник, **-ань-**: *горбань* ← горб, **-ик-**: *купчик* ← купець.

2. Відприкметникове творення зі словотвірним значенням «особа – носій атрибутивної ознаки». Усі найменування особи, мотивовані прикметниками, вважають оцінними; до цієї моделі належать суфікси **-ун-**: *дикун* ← дикий, **-уг-** (**-юг-**): *жаднюга* ← жадний.

Порівнюючи семантичну валентність позитивних і негативних оцінних суфіксів, можна зробити висновок, що мейоративні суфікси мають ширшу валентність порівняно з пейоративними. Можна

відзначити також однаково важливу роль словотворчих суфіксів і твірних основ у формуванні позитивного оцінного значення в найменуваннях осіб і вирішальну роль лексичного значення твірної основи у вираженні негативної оцінки.

Аксіологічна префіксація, на відміну від афективної суфіксації, у сучасній українській мові кількісно обмежена. На думку В. Чабаненка, до експресивних префіксів належать усього лише два: **пре-** і **роз-** [14, с. 160]. І. Онищенко до компонентів функціонально-семантичного поля оцінки зараховує префікси **архі-**, **супер-**, **а-**, **не-**, **анти-**, **дис-**, **лже-**, **псевдо-**, **квазі-**, **пре-**, більшість з яких є запозиченими [11, с. 8].

У досліджуваному матеріалі функцію префіксів у моделюванні оцінного значення доцільно вивчати не лише в межах префіксального, а й серед комбінованого суфіксально-префіксального способу словотворення. Зазначимо, що серед афективних префіксів оцінне значення в назвах осіб активізують лише деякі з них:

1. Префікс **без-**, що маркує відсутність позитивної сема, наявної в мотивувальному слові, напр.: *Мусили люди знову ховати безбожника, але наступної ночі те саме сталося, і третьої те ж* [4, с. 114]. Як зазначає Н. Бойко, префікс **без-** «ускладнює семантичну структуру іменника, надаючи йому нового, пейоративного емотивно-аксіологічного значення» [2, с. 241]. Наприклад: *безбожник* – людина, що не вірить у Бога + негативна оцінка + відтінок несхвалення.

2. Префікс **не-**, який змінює на антонімічну (негативну) оцінку мотивувального слова, напр.: *Туди, де ніхто її не звинуватить у відьмацтві і не змусить жити з нелюбом* [4, с. 210]. Аксіологічне значення префіксів ґрунтується на семантиці інтенсивності та відсутності певних ознак у супровідних мотивувальних словах, на основі яких утворено оцінні найменування осіб.

Аксіологічні найменування осіб широко репрезентовані в сучасній українській мові композиціями та юкстапозитами. Оцінні назви, утворені складанням, становлять особливий функціонально-стилістичний прошарок загальнонародної лексики. Під композицією, або основоскладанням, у сучасній лінгвістиці визнають поєднання кількох основ слів (основи й цілого слова) за допомогою інтерфіксів **о**, **е** або без них. Традиційно підґрунтям творення всіх композитів вважають синтаксичну конструкцію (словосполучення чи речення), трансформовану в номінативну одиницю. Найбільшу кількість серед оцінних дериватів становлять назви, співвіднесені із словосполученням підрядного типу, об'єднання компонентів

у яких здебільшого відбувається за допомогою сполучних голосних. В. Чабаненко фіксує активне використання композиції як способу творення емоційно-оцінних одиниць, серед яких значне місце посідають оцінні назви осіб, напр.: *баболуб, борзописець, вертихвістка, головоріз, голодра-нець, голоштан, голоштанець, голоштанько, грошолуб, дармоїд, держиморда, дурносміх, душо-губець, живоїд, живолуп, життєлюб, жмукрут, зірвіголова, книгогриз, книгоїд, кровопивець, лизоблюд, лихослов, людинолюб, людоджер, молоко-сос, оказамилувач, правдолюб, пройдисвіт, пустобрех, свинопас, себелюб, серцеїд, словоб-луд, товстосум, шибайголова* тощо [14, с. 161].

За характером мотивації всі композити-назви осіб у досліджуваному романі можна класифікувати на такі групи:

1. Конструкція з дієсловом теперішнього часу й залежним іменником, яка утворює композит із другим дієслівним компонентом: *конокрад* ← красти коней, напр.: *Суддя, який уже й місця собі не знаходив од такої невідшкодованої втрати, зра-дів, наче вдруге на світ народився, і на тих радо-щах звелів підвісити конокрада на гак...* [4, с. 70].

2. Конструкція з дієсловом у наказовій формі й залежним іменником: *пройдисвіт, шелихвіт*. Такі іменники утворені зрощенням, наслідком якого є номінації, тотожні словосполученню. Синтаксичний зв'язок і послідовність компо-нентів у цьому разі зберігаються, проте утворена одиниця має граматичне оформлення і лексичне значення слова, напр.: *... всюди підстерігали роз-бійники та різні волоцюги і пройдисвіти. Які тільки й чекали на такого, як я, мандрівця* [4, с. 8].

Серед суфіксальних формантів, що одночасно приєднують до компонентів композита, виділя-ємо суфікс **-ник**, напр.: *О, то ви ще більший богохульник, коли сумніваєтеся в тому, що ТАМ знають про все достеменніше, аніж ми всі разом узяті, – підловив його я* [4, с. 70].

Виникнення оцінності в дериватах, що утво-рилися за допомогою композиції, пояснюємо такими причинами:

1. Оцінне значення деривативної назви зумов-лене аксіологічним знаком у семантиці одного з компонентів, що складають композит. Це утворення на зразок: *конокрад* (мотивувальна негативно оцінна лексема *красти*), *злочинець* (мотивувальна негативно-оцінна лексема *зло*), *доброзичник* (мотивувальна позитивно оцінна лексема *добро*), напр.: *... в той час, як по всій Європі розпанахування трупа з науковою метою забороняли і переслідували, за винятком хіба трунів злочинців...* [4, с. 10].

2. Оцінність похідних композитів утворюється компресією (згортанням) фразеологічних оди-ниць: *шкуродер* (фразеологізм – *дерти шкуру*), напр.: *А бодай вас, шкуродери! – гаркнув він. – Забирайте його! Він ваш!* [4, с. 116].

Іншим різновидом складання є словоскла-дання, або юкстапозиція, що полягає в поєд-нанні кількох слів в одному складному слові. Як зазначає Н. Клименко, серед назв осіб більшість юкстапозитів «бувають назвами професій (інже-нер-економіст, технік-механік, читець-деклама-тор), військових і наукових звань (віце-прези-дент, член-кореспондент, генерал-полковник, інженер-контр-адмірал). Іноді такі юкстапо-зити означають назви посад, належність до певних партій, угруповань, національностей: прем'єр-міністр, радикал-соціаліст). Значно рідше вживаються юкстапозити, що підкреслю-ють зовнішні ознаки людини (чудо-багатир) або виражають збірні поняття (батько-мати, отець-мати, отець-ненька – батьки)» [7, с. 123]. У дїбра-них юкстапозах оцінне значення найменування одержує від приєднуваної до нього прикладки (апозитива). Трактуюмо такі найменування як складні слова, утворені на базі прикладкових словосполучень, що виражають одне поняття.

За оцінним значенням такі назви осіб у про-аналізованому матеріалі унаочнено поєднанням нейтрального слова з оцінним ідентифікатором, що виступає абсолютизатором негативної ознаки особи. Утворення цієї групи можна подати як модель $N(0) \rightarrow N(-)$, де $N(0)$ – нейтральне узуальне найменування, $N(-)$ – оцінне сло-во-ідентифікатор, а стрілка позначає приєд-нання до основного слова залежного, напр.: *По той бік вулиці аптекар помітив двох братів-товстунів Шмельців, схожих одне на одного, як два глечика одного майстра* [4, с. 133]. Юкстапозити-назви осіб характеризо-вано незначною продуктивністю.

Оцінні назви осіб Ю. Винничук використовує неодноразово в романі в межах довгих однорідних рядів, що унаочнюють певне нанизування реалій дійсності одна на одну для подрібнення вербаль-ної інформації, членування її на менші частини, що сприяє її опрацюванню в кліповому режимі. Наприклад: *І це він дає окремим жінкам вказівку бути ідіотами, пройдисвітками, стервами, хвойдами, вар'ятками з мокрою головою, пові-ями, нехлюями, ледацюрами, скандалістками, вертихвістками* [4, с. 226]. Назви осіб регулярно експліковано в романі як однорідні ряди, що дає змогу розчленувати простір на окремі елементи, наголосивши на їх чисельності.

Висновки. Оцінні найменування осіб утворюють окремих словотвірний розряд, співвідносний з іншими розрядами в межах загальної словотвірної категорії особи. Серед дериватів, утворених афіксацією, переважає суфіксальних способів, що відзначено багатством словотвірних типів з різним ступенем продуктивності. Серед оцінних суфіксів виділяємо параметрично-оцінні та емоційно-оцінні. Префікси відіграють значно меншу роль у створенні оцінності в найменуваннях осіб і постають виразниками синкретичної суб'єктив-

ної оцінки. Складання як продуктивний спосіб творення аксіологічних найменувань осіб також яскраво репрезентує оцінну семантику. Загалом роман Юрія Винничука «Аптекарь» унаочнює всі сучасні тенденції словотворення оцінних найменувань осіб, характеризується відсутністю індивідуально-авторських рис й оказіональної деривації. Перспективним вважаємо порівняння таких словотвірних процесів у текстах інших творів автора, а також аналіз сучасних художніх текстів інших письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 27–40.
2. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.
3. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
4. Винничук Ю. П. Аптекарь : роман. Харків : Фоліо, 2017. 318 с.
5. Вільчинська Т. П. Оцінні назви осіб у «Лісовій пісні» Лесі Українки: естетичний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2001. № 7. С. 25–27.
6. Кислюк Л. Узуальне й оказіональне в авторських новотворах назв осіб. *Культура слова*. 2018. Вип. 89. С. 208–217.
7. Клименко Н. Ф. Осново- і словоскладання у процесах номінації сучасної української мови. *Українська мова*. 2003. № 3–4. С. 83–105.
8. Ковалик І. І. Питання іменникового словотвору в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. Львів : Видавництво Львівського університету, 1958. 153 с.
9. Лоцинова І. С. Оказіональна номінація осіб у творчості письменників Дніпропетровщини. *Український смисл*. 2014. № 4. С. 150–164.
10. Навальна М. І. Функціонування назв осіб жіночої статі у мові інтернет-видання «Українська правда» на початку ХХІ ст. *Стиль і текст*. 2013. Вип. 14. С. 74–80.
11. Онищенко І. Оцінка як функціонально-семантичне поле поліцентричного типу. *Рідний край*. 2003. № 2. С. 84–88.
12. Павленко Л. Загальні особові назви у творах Івана Вишенського. *Лінгвостилістичні студії*. Вип. 5. С. 155–70.
13. Різник К. Мікстура хорошої прози від «Аптекаря» Юрія Винничука. URL: <https://ksenyak.wordpress.com/2015/10/07/books-vynnychuk-aptekar/> (дата звернення: 12.01.2023).
14. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів української мови. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. 351 с.
15. Чорна Ю. Ю. Словотвірні особливості відмінних оказіоналізмів – назв осіб. *Філологія ХХІ століття*. 2020. С. 47–50.
16. Шутак Л. Б. Словотвірна категоризація суб'єктивної оцінки в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2002. 20 с.